

Tooran käskyt käyttöelämässämme. Sapatti

opettaja: Isak Penzev

Shalom, hyvät ystävät. Jatkamme keskustelua juutalaisten uskonnosta. Edellisillä oppitunneilla meillä oli aiheena kolme kulmakiveä, joilla seisoo koko maailma. Yksi näistä kolmesta on Tooran tutkiminen ja toteuttaminen omassa elämässä. Keskitymme nyt siihen, miten me voimme toteuttaa Tooraa, Jumalan Sanaa, omassa elämässämme ja tässä maailmassa.

Juutalainen traditio antaa meille kolme vaihtoehtoa, millä tavoin voimme toteuttaa Tooraa elämässämme ilman temppeliaikaa. On ymmärrettävä se asia, että me keskustelemme nyt erityiskäskyistä. Suurin osa niistä kuuluu israelilaisille pojille. Pitää myös ottaa huomioon, etteivät nämä ole ainoita käskyjä koko Tooran suuruudessa. Niin eettisten käskyjen toteuttaminen, joka koskee lähimmäissuhteiden rakentamista, kuin myös rukous on yksi voimakkaista keinoista, millä me voimme toteuttaa Tooran käskyjä elämässämme. Mistä kolmesta asiasta juutalainen traditio puhuu?

Juutalainen traditio puhuu, että koska ei ole olemassa temppeliä, suurta osaa Tooran käskyistä ei pysty toteuttamaan. Monien lähteiden mukaan se koskee noin kahtasataa käskyä. Tänä päivänä juutalaisten uskonnollisessa elämässä toteutetaan vain niitä käskyjä, jotka pystytään realisoimaan ilman temppeliä. Näistä Tooran käskyistä on puhuttu mm. 3. Mooseksenkirjassa 3: 17, missä sanotaan: ” Tämä olkoon teille ikuinen säädös sukupolvesta sukupolveen, missä asuttekin. ” Tässä tekstissä me näemme puhutun, että tämä on ikuinen säädös. Se tarkoittaa, että tämä säädös on ikuinen kaikkina aikoina. Seuraavaksi sanotaan, että sukupolvesta sukupolveen. Tämä tarkoittaa sitä, että silloin kun Israel on olemassa ja heillä on jälkeläisiä, tämä säädös on pysyvä. Seuraavat sanat ovat: missä asuttekin; ne puhuvat meille, että tämä koskee kaikkia Israelin kansalaisia, asuvat he missä hyvänsä. Ei siis ainoastaan Israelissa vaan myös muualla maailmassa.

Siis mistä kolmesta käskyjen ryhmästä judaismi puhuu nyt, kun temppeliä ei ole olemassa? Ensimmäinen on shabatti, toinen on kosher-ruoka ja kolmas puhdas perhe-elämä. Tietysti jokainen ryhmä vaatii selitystä. Seuraavalla oppitunnilla me tutkimme syvemmin näitä kolmea käskyjen ryhmää.

Kun puhutaan shabatista, siitä on juutalaisuudessa yleensä vähän laajempi käsitys. Siihen ei kuulu ainoastaan shabatin juhla vaan myös muut Herran juhlat. Vaikka juutalaisten uskonnollisten ryhmien välillä on olemassa pieniä eroja Herran juhlien ja shabatin vietossa, niin kokonaisuuden pääpiirteet ovat

samanlaiset. Niin kuin aiemmin käsitelimme rukousaiheessa, niin nyt vähän syvemmin katsomme, että shabatti ja Herran juhlat ovat niin kuin pieni saari koko maailman ajassa. Jollain juutalaisella uskonnollisella ryhmällä on tapana jakaa shabatti ja muut juhlat erikseen. Mutta Herran Sanasta, 3. Mooseksenkirjasta me näemme, että shabattia on myös nimitetty Herran juhlaiksi: 23: 1 - 3:

Ja Herra puhui Moosekselle sanoen: ” Puhu israelilaisille ja sano heille: Herran juhla-ajat, joiksi teidän on kuulutettava pyhät kokoukset, minun juhla-aikani, ovat nämä. Kuusi päivää tehtäköön työtä, mutta seitsemäntenä päivänä on sapatti, levon päivä, pyhä kokous; silloin älkää yhtäkään askareta toimittako, se on Herran sapatti, missä asuttekin. ”

Seuraavasta neljännessä jakeesta eteenpäin puhutaan Herran juhlista, joihin myös on liitetty pyhät kokoukset. Tässä tekstissä me näemme, että shabatti on jaettu nimenomaan Herran juhlien sisälle. Shabattia ei ainoastaan luetella tässä Tooran tekstissä vaan shabatti on ensimmäinen Herran juhlista. Ja vaikka shabatti on Herran juhlien sisällä, sillä on vielä korkeampi asema muiden juhlien rinnalla.

Katsomme, mitä shabatti sisältää Tanachin tekstin mukaisesti. Rukousoppitunnilla käsitelimme, kuinka shabatti ja juhlapäivät erottuvat arkipäivästä kidush-seremoniassa. Mistä sananpaikoista shabatin kidushin suorittaminen on otettu? Iltakidushissa shabatin alkaessa luetaan Tanachista 1. Mooseksenkirjasta 2. luvusta jakeet 1 - 3: ” Niin tulivat valmiiksi taivas ja maa kaikkine joukkoinensa. Ja Jumala päätti seitsemäntenä päivänä työnsä, jonka hän oli tehnyt, ja lepäsi seitsemäntenä päivänä kaikesta työstänsä, jonka hän oli tehnyt. Ja Jumala siunasi seitsemännen päivän ja pyhitti sen, koska hän sinä päivänä lepäsi kaikesta luomistyöstänsä, jonka hän oli tehnyt. ”

Tästä Tanachin sanasta me näemme, että Jumala on siunannut shabatin, seitsemännen päivän. Shabatin siunaaminen on kytketty hyvin syvälle maailman luomiseen. Shabatin rukouksessa luetaan sanat sikaron ja ma ze bri shit, joissa muistutetaan Jumalan tekemästä luomistyöstä. Tässä on niin kuin inhimillinen shabatin erikoisuus.

Muissa shabatin rukouksissa mainitaan muita shabatin erikoispiirteitä. Aamurukouksen lopussa luetaan kolme Tanachin paikkaa. Myös leivän ja viinin siunaamisen, kidushin, aikana luetaan. Se suoritetaan illalla ja sen takia se on niin kuin aamun kidush. 2. Mooseksenkirjassa luvussa 20: 8- 11: ” Muista pyhittää lepopäivä. Kuusi päivää tee työtä ja toimita kaikki askareesi, mutta seitsemäs päivä on Herran, sinun Jumalasi sapatti; silloin älä mitään askareta toimita, älä sinä älköönkä sinun poikasi tai tyttäresi, sinun palvelijasi tai palvelijattaresi tai juhtasi älköönkä muukalaisesi, joka sinun porteissasi on. Sillä kuutena päivänä Herra teki taivaan ja maan ja meren ja kaikki, mitä niissä on, mutta seitsemäntenä

päivänä hän lepäsi; sentähden Herra siunasi lepopäivän ja pyhitti sen. ” Alkuperäisesti heprean kielessä jakeessa kahdeksan on sana shabatti eikä lepopäivä. Minkä takia käänöksissä joissain paikoissa vältetään sanaa shabatti, sen minä selitän myöhemmin. Se varmasti perustuu siihen, että monilla uskonnollisilla ryhmillä on erilaista suhtautumista shabattipäivään. Mutta nyt puhumme nimenomaan tästä Tanachin tekstistä eikä erilaisista käänöksistä.

Kun itse Jumala antoi Israelin kansalle kivitaluissa kymmenen käskyä, Hän muistutti israelilaisia muistamaan ja pyhittämään shabattipäivän. Hän muistutti myös, että shabattipäivä on kytketty syvälle luomistyön asioihin. Tässä nimenomaan on korostettu shabatin inhimillistä merkitystä koko luodulle ihmiskunnalle. Vielä yksi paikka Toorasta, missä puhutaan kymmenestä käskystä: 5. Mooseksenkirja 5: 12 - 15: ” Ota vaari lepopäivästä niin että sen pyhität, niin kuin Herra, sinun Jumalasi, on sinua käskenyt. ” 15. jakeen lopussa: ” Herra, sinun Jumalasi käski sinun viettää lepopäivän. ” Alkuperäinen teksti puhu tässäkin shabattipäivästä. Tässä Raamatun paikassa, jossa puhutaan kymmenestä käskystä, ei nimenomaan ainoastaan muistuteta shabattipäivästä vaan myös käsketään noudattaa shabattipäivää, ottaa siitä vaarin. Jakeessa 12 sanotaan: ” Ota vaari lepopäivästä (shabatista) ” Tässä on pikkuisen erilainen näkökulma shabattipäivään, mitä 2. Mooseksenkirja meille avaa. Tässä tekstissä shabatinpäivän noudattaminen on myös kytketty muistutukseksi Egyptin orjuudesta lähtemisestä, her litziat mitsmarim. Tämä shabatin erikoispiirre koskee niitä, jotka ovat lähteneet Egyptistä ja heidän jälkeläisiään, Israelin poikia.

Nyt me näemme, että tässä neljännessä käskyssä kymmenestä on kaksi puolta. Ensimmäinen määräys on muistaa ja toinen määräys noudattaa, ottaa vaarin. Shabatin muistaminen on koko ihmiskunnan inhimillinen merkitys. Noudattaminen eli vaarin ottaminen sisältyy israelilaisten sukukunnan käskyjen noudattamiseen. Minkä takia sitten aamun kidush-rukouksessa luetaan ainoastaan sanat: muista pyhittää shabatti? Eli yleinen maailmanlaajuinen käsitys shabatista eikä oteta huomioon shabatin noudattamista? Vaikka iltakidush-rukouksessa tämä sama on jo luettu? Juutalaiset viisaat tekivät päätöksen, että myös aamun kidushin aikana on hyvin tärkeä korostaa shabatin muistamista. Toinen rukousaihe shabatin noudattamisesta on muissa Tooran teksteissä. Juutalaiset viisaat tekivät päätöksen, että shabatin noudattaminen kuuluu ainoastaan israelilaisille ja he perustelivat sitä näin: shabatti ei muistuta ainoastaan maailman luomistyöstä tai siitä, että israelilaiset lähtivät Egyptin orjuudesta, vaan se on myös liiton merkki.

2. Mooseksenkirja 31: 16 - 17: ” Ja pitäkööt israelilaiset sapatin, niin että he viettävät sapatia sukupolvesta sukupolveen ikuisena liittona. Se on oleva ikuinen merkki minun ja israelilaisten välillä. ” Tässä tekstissä me näemme käytetyn

sanoja ikuinen liitto ja ikuinen merkki. Shabatti on liiton merkki israelilaisten ja Jumalan välillä. Sen, että shabatti on myös suuri lahja Kaikkivaltialta Jumalalta, me voimme vahvistaa profeettojen sanasta. Jesaja puhuu meille luvussa 58: 13-14: ” Jos sinä pidätät jalkasi sapattia rikkomasta, niin ettet toimita omia asioitasi minun pyhäpäivänäni, vaan kutsut sapatin ilopäiväksi, Herran pyhäpäivän kunnioitettavaksi ja kunnioitat sitä, niin ettet toimita omia toimiasi, et aja omia asioitasi etkä puhu joutavia, silloin on ilosi oleva Herrassa. ” Jos ihminen pitää shabattipäivän ilopäivänä, niin Herra itse antaa hänelle ilon. Nämä ovat kaikki varsin tärkeitä piirteitä, jotka koskevat shabattipäivää.

Minkä takia shabatti on kompastuskivi monien eri uskonnollisten ryhmien keskellä? Israelilaisten keskuudessa shabatin pyhittäminen ei koskaan aiheuta mitään ristiriitoja. Suurin ongelma shabatinpäivästä aiheutuu kristillisen seurakunnan keskellä. Tämän ristiriitaisen suhtautumisen shabattiin me näemme myös Raamatun tekstien käännöstyössä. Saman sanan merkitys käännetään eri sanoilla. Myös suomalaisessa Raamatussa me näemme, että 2. Moos. 31. shabattia nimitetään sapatinpäiväksi, mutta toisessa paikassa, mistä luemme kymmenen käskyä, shabatti on vaihdettu lepopäiväksi. Se perustuu siihen, että erilaisilla kristillisillä ryhmillä on erilaisia käsityksiä ja näkemyksiä. Heidän näkemyksensä perustuvat Uuden testamentin pohjalle. On ryhmä, joka kuvittelee, ettei ole ollenkaan erikoispyhäpäivää. Toiset uskonnolliset ryhmät kannattavat käsitystä, että shabatinpäivä on siirretty sunnuntaiksi. Nämä erilaiset näkemykset ja suhtautuminen shabattiin johtuu siitä, että heillä ei ole syvempää tietoa näistä shabatin kahdesta merkittävästä asemasta: shabatin muistamisesta ja shabatin noudattamisesta.

Apostolit olivat juutalaisia. He olivat hyvin tietoisia, mikä ero on shabattipäivän muistamisella ja noudattamisella. He yrittivät opettaa tätä kaikille maailman kansoille. Apostolit myös tiesivät ja opettivat muille kansoille, että shabatin toinen piirre, noudattaminen, vaarin ottaminen, on liiton merkki israelilaisten ja Jumalan välillä. Se vaatii israelilaisilta pojilta täydellistä noudattamista. Sen takia he eivät pakottaneet pakanoita tarkkaan noudattamaan shabattia. Ne uskovat, jotka tulivat Israelin seurakunnan keskelle toisista kansoista, osallistuivat heidän rukouksiinsa, jumalanpalvelukseen ja elämään, ja he muistivat shabattipäivän luonnollisesti.

Asia, joka koskee Jumalan palvelustehtävää: meidän pitää aina muistaa, että me palvelemme Herraa joka hetki ja joka päivä. Sen takia ei ole mitään syntiä, jos ihmiset kokoontuvat tutkimaan Sanaa ja rukoilemaan eri päivinä: lauantaina tai maanantaina tai sunnuntaina. Tässä ei päivällä ole mitään merkitystä.

Mutta shabatti ei ole ainoastaan palvontapäivä. Shabatti on erikoispäivä, joka on erotettu muista päivistä, ja Israelin pitää noudattaa sitä ja säilyttää se. Tätä

shabatin erikoispiirrettä, sen säilyttämistä, ei voi siirtää muille päiville. Tämä shabatin säilyttäminen ei avaudu meille Uuden testamentin puolella, koska se oli juutalaisille luonnollinen tapa elää sillä tiedolla, mikä heillä jo oli. Kaikkia muitakin moraalilakeja, joita Toora antaa, säilytetään ja noudatetaan Israelin keskuudessa tänä päivänäkin.

3. Mooseksenkirjassa 19. luvussa on meille teksti, jota ei tarvitse montaa kertaa toistaa. Tässä luvussa me luemme ihmiskunnan etiikasta. Myöskään shabatin merkitys ei tarvitse uutta selitystä Uuden liiton merkityksillä, koska se on jo aiemmin annettu, eikä se muutu mihinkään. Jotkut voivat väittää, että eikö Jeshua antanut meille hyvää esimerkkiä shabatin rikkomisesta. Mutta vastaus on aina yksinkertainen hänelle, joka tätä yrittää väittää: Jeshua ei voinut rikkoa shabattia. Jos hän olisi rikkonut shabattipäivän, hän olisi rikkonut Jumalan tahtoa vastaan. Ja rikkomisen Jumalan tahtoa vastaan on synti. Jos hän olisi rikkonut shabattia ja Jumalan tahtoa, silloin hän olisi ollut syntinen. Ja jos hän olisi ollut syntinen, niin hän olisi saanut synneistään kuoleman palkan. Ei hän silloin olisi pystynyt uhraamaan itseään koko maailman syntien tähden, oman kansansa syntien tähden. Ne ihmiset, jotka uskovat Jeshuan rikkoneen shabatin, jäävät itse ilman pelastusta.

Mistä asiasta Jeshua sitten riiteli muutamien fariseusten kanssa silloin kun hän paransi shabatinpäivänä tai keräsi jyviä ja muissa tapauksissa, joita Uuden testamentin puolelta löytyy? Hän ei väitellyt heidän kanssaan siitä, pitäisikö shabattia noudattaa vai ei, vaan hän keskusteli fariseusten kanssa, millä tavalla shabattia pitää noudattaa oikein. Miten voi tehdä shabatista ilopäivän? Ilon päivän ja hyvän päivän. On varmasti ymmärrettävää, että sairaus tai nälkä ei voi antaa iloa kenellekään ihmiselle. Sen takia Jeshua muistutti, että jos ihminen haluaa saada iloa shabatinpäivänä, niin sairaus tai nälkä pitää kokonaan poistaa. Koska shabatin laki ei ole arvostettu itsestään vaan silloin kun shabatin noudattamisen laki vie päämäärään eli shabatin iloon. Shabatin päämäärä on siinä, että ihminen pystyy ylistämään Herraa siitä ilosta ja armosta, mitä hän saa. Ja shabatinpäivänä hänellä ei ole enää huolia mistään.

Shabatin käskyt, jotka kieltävät tekemästä jotain työtä, ei ole mikään raskas taakka ihmiselle. Säädökset ja käskyt, että jotain ei saa tehdä, eivät ole kielteinen asia. Vaan toisinpäin: käskyt antavat ihmisille vapautusta shabatinpäivänä, kun hänen ei tarvitse tehdä työtä eikä kantaa mistään huolta. Nimenomaan tästä näkökulmasta meidän pitää katsoa Jeshuan sanoja, jotka hän on puhunut Markuksen evankeliumissa 2: 27 - 28: ” Sapatti on asetettu ihmistä varten eikä ihminen sapattia varten. Niinpä Ihmisen Poika on myös sapatin herra. ” Tätä sanaa Ihmisen Poika ei tarvitse katsoa messiaanisesta näkökulmasta. Vaikka se onkin kirjoitettu isoilla alkukirjaimilla. Alkuperäisessä tekstissä emme näe missään isoja kirjaimia; kaikki teksti oli kirjoitettu pienellä. Tämän jakeen 28 me

voimme lukea niin kuin pienillä kirjaimilla eli jokainen poika, jokainen ihmisen poika. Eli ihminen on shabatin herra.

Ihmisellä on mahdollisuus tehdä itse rajoja shabatinpäivän suhteen. Ottaen huomioon ne rajat, jotka Sanassa on määrätty. Jokainen ihminen voi tehdä shabatinpäivästä, jonka Herra meille lahjaksi on antanut, ilopäivän omassa elämässään.

Tässä me näemme vielä yhden näkökulman shabatinpäivästä. Shabatti on esikuva Messiaan päivästä, kaikista asioista vapautumisesta, lunastustyöstä. Silloin kun Messiaan päivä tulee, ja Jumalan läsnäolo on meidän keskellämme, silloin on suuri shabatti. Suurena shabatinpäivänä ihmiset iloitsevat Jumalan läsnäolosta eikä heillä ole enää ollenkaan rankkaa työtä. Ja mahdollisuus astua tähän tulevaan suureen shabatinpäivään on auki meille jokaiselle. Muista kansoista uskon tulevista ihmisistä, jotka ovat liittyneet Israeliin ja jotka määrätietoisesti haluavat osallistua Israelin kansan palvelustehtävään, heillä on mahdollisuus astua tähän tulevaan shabattiin. Tämä mahdollisuus jää kaikille israelilaisten jälkeläisille.

Heprealaiskirjeen 4. luvusta me voimme lukea tekstiä tästä aiheesta, 4: 9: ”Niin on Jumalan kansalle sapatinlepo varmasti tuleva.” Tässä jakeessa shabatinlepo ei puhu tästä shabatista vaan tulevan maailman shabatinlevosta.

Teemme pieniä johtopäätöksiä. Näemme, että itse Jumala on luonut shabatinpäivän ja antanut ihmisille. Shabatinpäivään sisältyy inhimillinen koko ihmiskunnan aspekti ja myös vain israelilaisten jälkeläisille kuuluva aspekti. Shabatin muistaminen ja pyhittäminen kuuluu jokaiselle uskovaiselle. Shabatin noudattaminen ja säilyttäminen kuuluu kokonaisuudessaan Israelin jälkeläisille. Shabatin noudattamiseen sisältyy myös se, että me voimme palvoa ja rukoilla Herraa kaikkina päivinä. Mutta väite, että shabatin voisi siirtää jollekin muulle viikonpäivälle, on Tooran vääristämistä. Sekä profeetat, joilla oli Messiaan henki, että itse Messias Jeshua korottivat shabattia ilopäivänä jokaiselle ihmiselle silloin kun ihminen elää Jumalan tahdon mukaisesti eikä oman tahtonsa. Ja tämä ilo meille on tulevasta shabatinlevosta, ja myös usko siihen, että tulevana Messiaan aikana me saavutamme Jumalan läsnäolon ja ilon meidän elämässämme. Tästä yhdestä Jumalan käskystä me näemme kokonaisuudessaan, miten suuri ja ihmeellinen on Jumala, joka antaa meille mahdollisuuden osallistua taivaalliseen suunnitelmaansa. Myös kosher-ruoan merkityksestä ja perhe-elämän puhtaudesta, jotka ovat hyvin merkittäviä juutalaisuudessa, me voimme puhua seuraavalla oppitunnilla.